

Padányi Bíró Márton kastély-könyvtártermének, belső tere, a bejárati ajtó felé tekintve és a homlokzati ablak irányát jelölve az Iparművészeti Múzeumban

A Sümegi Püspöki Kastély, 1915 és 2021 közötti részleges restaurálása és kastélymúzeummá való fejlesztésével összefüggésben, felvetődött a könyvtárberendezés, eredeti termébe való visszahelyezésének az igénye. Az Iparművészeti Múzeum arra hivatkozva, hogy a lejtős hegyoldal közeli emeleti terem, földszinti helyzetben van és a falak még nem száradtak ki, nem engedi a bútort az eredeti helyére visszahelyezni.²⁸

²⁸ A könyv írása közben, 2025-ben a sümegi könyvtárberendezés nincs az Iparművészeti Múzeum épületében, mert a Múzeumot felújításra készülve, kiürítették és a gyűjtemény külső raktárba került. A berendezésről itt bemutatott képek, a berendezés elszállítása előtt készültek.

A könyvtárteremben mégis sikerült az eredeti berendezéshez nagyon hasonló barokk könyvszekrényt elhelyezni, amelynek műrészei igen nagy közelítéssel hasonlítanak az itt volt „nagyberendezés” formai részleteire, ami alapján egyetértés alakult ki abban, hogy ez a könyvszekrény is, Johannes Wachtländer püspöki asztalosmester munkája lehet. Figyeljük meg a lábazati zárt könyvszekrény domború sarokívének kontrasztját, a záró-párkány geiszonjának homorú ívével, vagy a pilaszterfők hasonlóságát, és a lábazati zárt szekrény ajtajai hasonlóságát. A bútor rajzolata sokban hasonlít, a püspöki kastély lambériáinak és szárnyas ajtajainak formaképzésére is.

Johannes Wachtländer-től fennmaradt egy 1745-ből való feladatjegyzék, amelyben a sok munkája között megemlíti egy nagy almáriumot, ami ez a könyvszekrény is lehet, amelyet a püspöki dolgozószoba számára készíthetett. Ha a könyvtárberendezés szerencsésen a falak kiszáradása után visszakerülhet eredeti helyére, akkor ez a megtalált könyvszekrény a püspöki dolgozószobát ékesítheti.

A könyvtárterembe 2021-ben elhelyezett barokk könyvszekrényt, Bodor Imre régész vásárolta meg, az 1970-es években a BAV-tól, és 2020-ban kérte meg, e sorok íróját, hogy segítsen a barokk könyvszekrényt, méltó helyre, egy barokk kastélymúzeum számára megvásároltatni. Bodor Imre már akkor hangsúlyozta, hogy a bútor legjobban, a sümegi kastély könyvtárbútorára hasonlít. Végül sikerült a könyvszekrénynek otthonra találnia a sümegi kastélyban. Benne állították ki Padányi Bíró Márton által írt néhány könyvet, így a katolikus hitvédelemről szóló, sok vitát kiváltó, „Enchiridion” című írásművét.

Padányi Bíró Márton éves jövedelme 20 000 Forint volt, azonban a kastélyra 100 000 Forintot költött. Ugyanakkor pályafutása során a püspökség jövedelméből fölépített 88 templomot, 48 plébániaházat, felújított 109 templomot és 39 plébániaházat. Kiváló szorgalmas tudós alkotó volt.

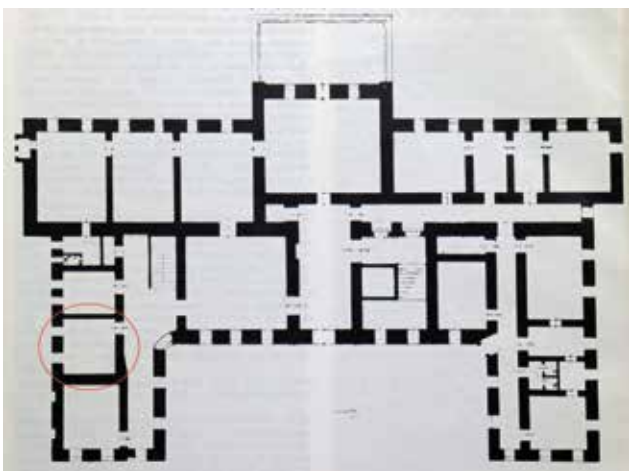
Padányi Bíró Márton kastély-könyvtártermében, 2021-ben elhelyezett barokk könyvszekrény előlnézete

Padányi Bíró Márton által írt, teológiai, hitvédelmi mű, az 1750-ben megjelent „ENCHIRIDION”, a sümegi könyvtárterem, 2021-ben elhelyezett barokk könyvszekrényében

Veszprém, Fellner Jakab építész tervei szerint, 1765 és 1772 között épült Érseki Palota, nyugati főhomlokzata. A könyvtárterem két ablaka az északi oldalhomlokzat első emeletén, a 3. és 4. ablaktengely mögött van

Az Érseki Palota, első emeleti alaprajzán, piros kör jelöli a könyvtárterem helyét

KOLLER IGNÁC KÖNYVTÁRTERME A VESZPRÉMI PÜSPÖKI PALOTÁBAN

Padányi Bíró Márton püspök után, Koller Ignác, 1762 és 1773 között töltötte be a veszprémi püspöki széket. Koller püspök, a veszprémi püspöki palota építéséhez építész keresve, kapott javaslatot Fellner Jakab személyére, ezért 1763. július 18-án megtekintette Fellner tatai építkezéseit. Ekkor ott, Esterházy Károly egri püspök is megjelent és az építéssel hármásban tanácskoztak. Itt kötötték meg a szerződést a veszprémi püspöki palotáról. A hosszú telekvizsgálatok és a tervezési folyamat után, a Palota építését 1765 tavaszán kezdték meg. Koller Ignác püspök, 1769-ben jelentette Rómába: „Ritka művészettel és még kevesek által alkalmazott különleges stílusban épül a palota”²⁹

Koller Ignác püspök, 1772 tavaszán költözött be a palota belsőépítészetében már elkészült északi felébe. Az építkezés 1773-ban a püspök váratlan halála miatt megszakadt. Ekkor a széküresedés miatt a püspökség javait, a királynő nevében, a Magyar Királyi Kamara vette kezelésbe. Az 1715. évi 16. tc. alapján a kamarai bizottság leltárt vett föl, amelynek címe: Conscriptio Cameralis I. Domini Wesprimiensis Sede Vacante Episcopatus Wespremiensis, 1773. A palotakápolna után, másodikként a könyvtár szerepel az összeírásban. „2. Ezt követi a könyvtár, amely részben Bíró Márton hajdani veszprémi püspök, részben a közelmúltban elhunyt püspök által

29 Fellner László, Merényi László, Rudnyánszky Pál: Fellner Jakab, Építési Tájékoztatói Központ, Budapest, 2002. Veszprém, pp. 30–33.

szerzett és az utódoknak hagyományozott iratoknak és könyveknek megőrzésére szolgál. A falak mentén a könyvállványok diófából készültek. A könyvtár ajtaja fölött van az elhunyt kegyelmes püspök úr élethű képe.”³⁰

A leltárból kiderült, hogy a palota emeletén a díszteremtől délre lévő épületszárnyban: „A falak sem kívülről sem belülről nincsenek vakolva. Az ajtók és ablakok nincsenek felszerelve.”

Koller Ferenc kamarai tanácsos, ez elhunyt püspök testvére, a palota építésének folytatása érdekében az uralkodónőhöz fordult támogatásért. Mária Terézia 1773. július 31-én megadta a szükséges pénzügyi segítséget, így folytatni lehetett a palota belső felékesítését. Az építkezés két és fél év múlva befejeződött. 1776 januárjában felszentelték a Veszprémi Püspöki Palotát.

A palota könyvtárterme, az északi épületszárny emeletén, a szárnyvégi palotakápolna után, a harmadik és negyedik ablak mögött található. A könyvtár bejárata a negyedik ablakkal szemben van. A könyvtár belsejében, a kétszárnyú ajtó fölött, kapott helyet, a palotát és benne a könyvtárat építtető Koller Ignác püspök festmény portréja. A képen, egy gazdagon díszített, aranyozott, márványlapos asztalon, kéziratlapokon álló könyvre támaszkodik Koller Ignác. A háttérben íróasztal készlet látszik, tintatartóval és tollakkal. A kép fakerete sarkain, és oldalai közepén gazdag, aszimmetrikus rokokó faragásokkal ékes.

30 Körmendy József: A veszprémi püspöki uradalom, veszprémi javainak kamarai összeírása, az 1773. évi széküresedés idején. in: A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 17. 1984. Veszprém, 1985, pp. 333–351.

Érseki Palota, a könyvtárterem keleti, déli és nyugati belső falnézete a barokk könyvszekrény együttesével. A bejárati ajtó fölött Koller Ignác püspök portréfestményével

A bejárati ajtó fölött lévő, Koller Ignác, aki 1762 és 1773 között volt veszprémi püspök, az Érseki Palota, a könyvtárterem építtetőjének és könyvgyűjtőjének. portréfestménye

A könyvtárterem, keleti és déli belső falnézete, a Johannes Wachtländer püspöki asztalosmester készítette, barokk könyvszekrény együttessel

Az Érseki Palota, a könyvtárterem könyvszekrényeinek alsó levéltári szekrényesora

A könyvtárajtók és a könyvszekrények szimmetrikus, 45°-os diófa furnérozású erezete, valamint a könyvszekrények lábazati zárt szekrényosorának, formai karaktere, emlékeztet, a sümegi könyvtárterem bútorzatára. Valószínű, hogy itt is dolgozott, Johannes Wachtländer veszprémi püspöki asztalosmester, a bútoregység egyszerűsödött. A sümegi gazdag záró párkányforma helyett, Veszprémben a párkány egy ívhajlatá egyszerűsített.

A könyvtárterem bejárati oldalán, az ajtó mellett, egy könyvszekrény testet három függőleges szakaszra osztották. Az ablakra merőleges szomszédos falszakasz széles nagy könyvszekrényét, négy függőleges szakaszra osztották. Ez az „L” alakú könyvszekrény együttes, 3 + 4 függőleges polcos szakasza alatt vannak az irattári szekrényajtók. Ez az ajtó sor az ablak alatti parapet faburkolattal azonos magasságú.

Nincs így a bejáratától jobbra lévő, az ablakra merőleges falon látható, négy függőleges szakaszra osztott nagy-könyvszekrényénél, mert annak lábazati konstrukciójában nincs szekrény, és így az alacsonyabb, mint a levéltári szekrények és az ablak alatti parapet faburkolata. A két ablak közé, nem állítottak könyvszekrényt, de a belső

Az Érseki Palota, a könyvtárterem, északi falnézete, az ablakok körüli intarziás fa falburkolattal

tér harmóniája érdekében, az egész kétablakos falszakaszt, az ablakrézsűkkel együtt, díszes faburkolattal látták el. Az ablakívek tetejére, olyan rokokó faragványt ültettek, mint amilyenek, a püspök portré képkeretén láthatók.

A könyvszekrények függőleges szakaszaiban tíz-tíz polc van, a más könyvszekrényekhez hasonlóan fölfelé egyre keskenyednek a polcterek. Itt az alsó négy polc, magas könyvek fogadására készült, fölfelé a többi hat egyre keskenyedő polcközben, egyre kisebb könyvek kaptak helyet.

A könyvtárszobában, korábban, egy archív fotó tanúsága szerint, a tudományos eszmecserek számára, a kerek asztal körül, az 1790-es években készült, directoire-romantikus stílusú ülögarnitúrát helyeztek el. A kanapé, a karosszékek és a székek támláiban preromantikus csúcsíves pálcafonat kereszteződéseket látunk.³¹ A felújítás

A könyvtárterem, északi falnézete, az ablakok körüli intarziás fa falburkolattal

³¹ Helyszíni látogatásom és fotódokumentálásom, 2020.